

ПРИМЕНАТА НА ЗАКОНИТЕ ЗНАЧИ ПОГОЛЕМА ОТВОРЕНОСТ НА ИНСТИТУЦИИТЕ НА ЛОКАЛНО НИВО

Бриф бр. 7

Институт за стратешки истражувања и едукација

www.isie.org.mk

ОКТОМВРИ 2020

Во овој бриф

ги претставуваме клучните наоди од Извештајот од мониторингот на примената на Законот за заштита на укажувачите, Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер и Законот за постапување по претставки и предлози спроведен во 25 јавни институции во земјата врз база на 52 индикатори развиени од страна на Институтот за стратешки истражувања и едукација - ИСИЕ.

Наша цел:

да се појакне интересот на граѓаните за примена на Законот за заштитата на укажувачите, Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер и Законот за постапување по претставки и предлози за остварување на нивните права на локално ниво.

За проектот

Проектот „Поттикнување на граѓанскиот активизам за следење и известување на незаконито постапување на локалната самоуправа“, го спроведе ИСИЕ во периодот септември 2019 – септември 2020 година. Проектот е делумно поддржан од Амбасадата на САД во Скопје.

Во рамките на проектот ИСИЕ го подготви овој бриф со клучните наоди од мониторингот на примената на Законот за заштита на укажувачите, Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер и Законот за постапување по претставки и предлози. Мониторингот беше извршен врз основа на 52 индикатори. Преку активностите на овој проект, вклучително и подготовката на овој бриф, сакаме го поттикнеме интересот на граѓаните за остварувањето на нивните права на локално ниво особено во функција на спречување на незаконитото постапување на државните органи.

Мониторингот беше спроведен во следниве градови: Скопје (Град Скопје; Основен кривичен суд; СУГС Гимназија „Орце Николов“; ЈЗУ Градска општа болница „8-ми Септември“ и ЈУ Меѓуопштински центар за социјална работа), Тетово (Општина Тетово; Втора гимназија „7 Март“; Основен суд; Клиничка болница и Јавна установа Меѓуопштински центар за социјална работа), Струга (Општина Струга; Основен суд; Гимназија „Д-р Ибрахим Темо“; Општа болница и Јавна установа Меѓуопштински центар за социјална работа – Струга), Штип (Општина Штип; Основниот суд; Меѓуопштинскиот центар за социјална работа; Клиничката болница и СОУ „Јане Сандански“ – Штип) и Битола (Општина Битола; Основен суд; Гимназија „Јосип Броз Тито“; Клиничка болница „Д-р Трифун Пановски“ и Јавна установа Меѓуопштински центар за социјална работа).

ЗАКЛУЧОЦИ

Од спроведениот мониторинг, може да се извлечат следните **заеднички заклучоци**:

- Во принцип, се исполнуваат минималните барања кои ги поставуваат законските прописи во однос на транспарентоста на институциите. Институциите не покажуваат иницијатива за поширока примена на законските прописи. За илустрација: (1) 9 од 25 институции одговориле дека имаат назначено посебно лице за примен на пријави од укажувачи; (2) 22 од 25 институции одговориле дека имаат назначено посебно лице за постапување по барања за слободен пристап до информации од јавен карактер.

- Согласно со одговорите од институциите, може да се забележи дека лицата назначени за постапување по поднесоци, согласно со анализираниите закони, имаат соодветно образование и претходно работно искуство, но речиси ниту една од институциите не вложува средства во обуки за своите вработени. Па така, (1) само 2 од 25 институции одговориле дека назначеното посебно лице за прием на пријави од укажувачи има посетувано обуки; (2) 25 институции одговориле дека ниту еднаш, ниту едно лице кое постапува по претставки од граѓани посетувало било каква обука.

Од доставените податоци, може да се забележи дека отсуствува и транспарентност во поглед на достапноста на податоците за контакт на овластените лица, па така: (1) Само 3 од 25 институции одговориле дека податоците за контакт со овластените лица, согласно со Законот за заштита на укажувачи, ги имаат објавено на својата интернет-страница; (2) Само 5 од 25 институции одговориле дека податоците за контакт со овластените лица согласно Законот за постапување по претставки и предлози ги имаат објавено на својата интернет-страница.

Во поглед на минимум материјалните услови и средства за работа на овластените лица, треба да се истакне дека само посебниот подзаконски акт кој произлегува од Законот за заштита на укажувачите, предвидува минимум средства за работа, но на овој индикатор, дури 20 институции одговориле дека ги немаат обезбедено овие средства.

Од претходно изнесеното не зачудува ниту фактот дека отсуствува сериозна бројка на поднесоци врз основа на наведените закони. Па така, (1) 12 институции немаат примено ниту една претставка и предлог согласно Законот за постапување по претставки и предлози во периодот 2016 г. до 2018 г. ; (2) 5 институции немаат примено ниту едно барања за слободен пристап до информации од јавен карактер во периодот 2016 година до 2018 г.; (3) ниту една од 25 анализирани институции нема примено ниту една пријава од укажувач во 2016, 2017 и 2018 г. одделно.

Врз основа на претходно изнесеното, произлегуваат **повеќе препораки**. Потребно е:

- ⇒ Назначување на овластени лица за постапување по трите закони, онаму каде што тоа не е направено;
- ⇒ Надградба на човечките капацитети преку организирање на соодветни обуки за овластените лица во рамки на субјектот и/или финансирање на учество на обуки организирани од трети страни (граѓански организации, едукативни центри);
- ⇒ Донесување на потребните интерни акти кои се предвидени со законските прописи;
- ⇒ Навремено доставување на соодветните извештаи до државните институции;
- ⇒ Овозможување на средства за работа на овластените лица за постапување по односните закони;
- ⇒ Предвидување на одреден износ по основ на надоместок за овластените лица кои постапуваат по односните закони.

Овој проект е делумно поддржан од Амбасадата на САД. Мислењата, откритијата и заклучоците или препораките изнесени овде се на имплементаторот, авторот(ите) и не ги одразуваат оние на Владата на САД.